

Strategie Otevřené vědy na FLÚ

(v 1.5.2)

Podklady připravili a zpracovali Ing. Tereza Šímová a PhDr. Radim Hladík, PhD. Konečné, revidované znění bylo formulováno po zohlednění připomínek členů Rady FLÚ

Obsah

Obsah	2
Seznam zkratk	2
Předmluva	2
Pilíře Otevřené vědy na FLÚ	2
1. Institucionální kultura Otevřené vědy	3
1.1. Vzdělávání a informovanost	3
1.2. Etika vědecké práce a publikační etika v souvislosti s Otevřenou vědou	3
1.3. Hodnocení a podpora Otevřené vědy	4
2. Otevřený přístup k výsledkům výzkumu a FAIR datům	4
2.1. Publikování v Open Access režimu	4
2.2. Vydávání v Open Access režimu	4
2.3. FAIR Data	5
3. Infrastruktura Otevřené vědy	5
3.1. Metodický rámec	5
3.2. Repozitáře a identifikátory	6
3.3. Finanční zdroje	6
Indikátory implementace strategie	7

Seznam zkratk

APC	Article Processing Charge
ASEP	Automatizovaný systém evidence publikací
AV ČR	Akademie věd České republiky
COPE	Committee on Publication Ethics
DMP	Data Management Plan
DOAB	Directory of Open Access Books
DOAJ	Directory of Open Access Journals
DOI	Digital Object Identifier
FAIR	Findable, Accessible, Interoperable, Reusable
FLÚ	Filozofický ústav Akademie věd ČR, v.v.i.
GRID	Global Research Identifier Database
IS VaVal	Informační systém výzkumu, vývoje a inovací
MARC	Machine-Readable Cataloging
OAI-PMH	Open Archives Initiative Protocol for Metadata Harvesting
ORCID	Open Researcher and Contributor ID
RIV	Rejstřík informací o výsledcích
ROR	Research Organization Registry
RVVI	Rada pro výzkum, vývoj a inovace
T	Termín
TEI	Text Encoding Initiative

Předmluva

[Open science](#), nebo-li Otevřená věda, představuje soubor principů a opatření, které společně usilují o změnu zavedených postupů vědecké komunikace. Otevřená věda se tak nezaměřuje pouze na volný přístup k publikacím, ale stále více se snaží o zpřístupnění celého cyklu vědeckého bádání: napomáhá efektivnějšímu a rychlejšímu šíření vědeckých poznatků, jež mohou být snadněji sdíleny a kriticky reflektovány vědeckou komunitou, což má pozitivní vliv na kvalitu vědeckého bádání a posiluje to rovněž transparentnost vědy jako takové.

Filosofický ústav AV ČR (FLÚ) jako prestižní vědecké pracoviště dbá na kvalitu vědecké práce a veřejnou dostupnost výsledků dosažených jeho výzkumnými pracovníky a pracovníci, a proto vnímá principy a nástroje Otevřené vědy jako důležité prostředky utváření širšího akademického prostředí. Současně si však uvědomuje, že Otevřená věda představuje dynamicky se vyvíjející koncept, jehož jednotlivé aspekty mohou být předmětem kritických diskusí, a že při implementaci principů Otevřené vědy je vždy třeba respektovat specifické podmínky humanitních a sociálněvědních oborů.

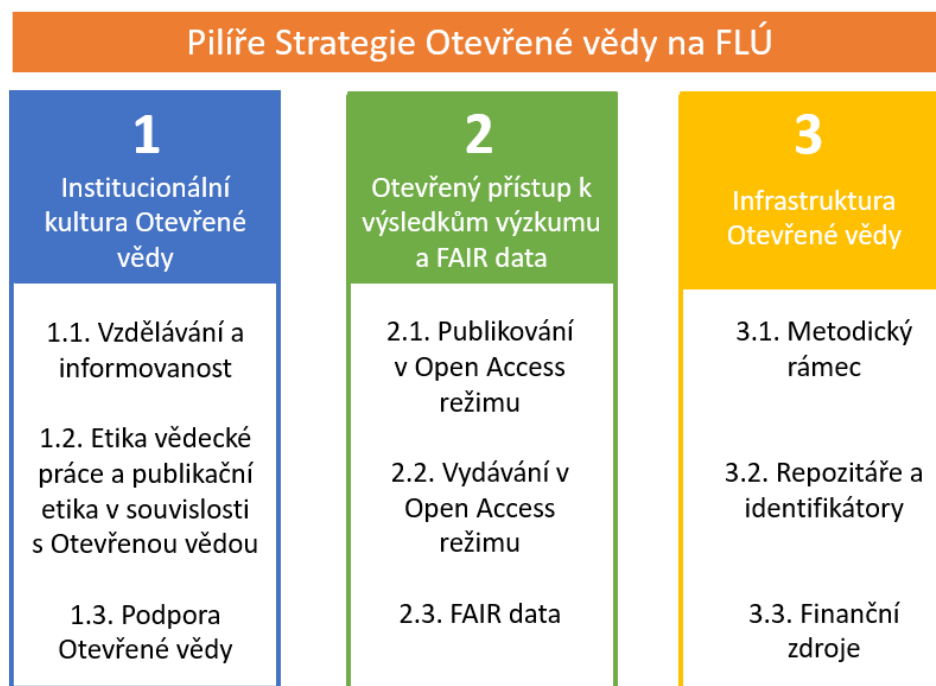
Ambicí předkládané Strategie Otevřené vědy na FLÚ (dále jen Strategie) je formulovat soubor doporučených principů a opatření, o jejichž implementaci bude FLÚ usilovat v období 2023–2026, vytvořit nezbytný rámec pro rozvoj Otevřené vědy na tomto pracovišti, a zařadit tak FLÚ mezi přední instituce v oblasti sociálních a humanitních věd, které aplikují principy vědecké otevřenosti.

Pilíře Otevřené vědy na FLÚ

Předkládaná Strategie stojí na třech pilířích implementace principů Otevřené vědy do akademického prostředí FLÚ (viz obrázek č. 1):

1. institucionální kultura Otevřené vědy,
2. otevřený přístup k výsledkům výzkumu a FAIR data,
3. infrastruktura Otevřené vědy.

Každý z pilířů dále obsahuje tři body, které shrnují doporučení pro dobrou praxi badatelů z pohledu Otevřené vědy.

Obrázek 1 *Pilíře otevřené vědy na FLÚ*

1. Institucionální kultura Otevřené vědy

FLÚ si je vědom toho, že vhodně nastavené prostředí, v němž probíhá každodenní badatelská práce, tvoří nezbytnou podmínku pro rozvoj Otevřené vědy. Z tohoto důvodu bude FLÚ v dlouhodobém horizontu podporovat co největší škálu aktivit spojených s Otevřenou vědou a bude hledat cesty, jak motivovat badatele a badatelky k osvojení principů vědecké otevřenosti, s důrazem na souběžné dodržování vysokých standardů publikační etiky.

1.1. Vzdělávání a informovanost

FLÚ bude podnikat aktivní kroky vedoucí ke vzdělávání a informování badatelů a badatelek o Otevřené vědě. Vzdělávání a informovanost jsou v tomto směru vnímány jako soubor aktivit v nejrůznějších formách – od seminářů a workshopů, přes konzultace se specialisty, až po zpřístupnění potřebných informací prostřednictvím webové stránky zaměřené na Otevřenou vědu. Ústav již zřídil kontaktní místo pro Otevřenou vědu, které poskytuje podporu badatelům a badatelkám v otázkách Otevřené vědy. Kontaktní místo slouží také jako konzultační středisko (např. pro konzultaci v oblasti výběru vhodného otevřeného časopisu, správy otevřených dat apod.).

Cíl 1.1.a: Zajištění chodu kontaktního místa pro Otevřenou vědu. T: 2026

Cíl 1.1.b: Příprava a realizace vzdělávacích a komunikačních aktivit Otevřené vědy pro badatele FLÚ, T: 2024

1.2. Etika vědecké práce a publikační etika v souvislosti s Otevřenou vědou

FLÚ podporuje badatele a badatelky, kteří rozvíjí excelentní výzkum a posouvají tak hranice poznání. Badatelé a badatelky a rovněž všichni pracovníci redakcí odborných časopisů a Nakladatelství Filosofie i edičního oddělení OIKOYMENH jsou ve své práci vázáni [Etickým kodexem výzkumných pracovníků AV ČR](#) a Etickým kodexem FLÚ. Pracovníkům a pracovnícím na všech úrovních lze dále doporučit, aby se nad rámec zaměstnaneckých a jiných explicitních etických závazků seznámili i s dalšími obecnými zásadami akademické integrity. Oporou pro jejich reflexi může být např. dokument [DORA](#) nebo [The Hong Kong Principles for Assessing Researchers: Fostering Research Integrity](#), který stanovuje následující principy odpovědného výzkumu: hodnocení odpovědnosti, transparentní reportování, Otevřená věda, ocenění rozmanitosti výzkumu a uznání větší šíře výstupů vědecké práce (včetně např. recenzního řízení či mentoringu).

FLÚ se jasně vymezuje proti predátorským praktikám a dalším podvodným jednáním, což je zakotveno i v jeho Etickém kodexu. Badatelé a badatelky FLÚ musí při výběru odborných periodik a nakladatelství postupovat obezřetně a nepoškodovat dobré jméno FLÚ.

Redakce FLÚ, Nakladatelství Filosofie a ediční oddělení OIKOYMENH podnikají aktivní kroky ke zvýšení kvality recenzního řízení a předcházejí tak vydávání publikací, které jsou v rozporu s příslušnými etickými kodexy nebo s obecnými zásadami publikační etiky (jak je shrnují například stanoviska [Committee on Publication Ethics](#) – COPE). Kontaktní místo pro Otevřenou vědu slouží také jako informační místo a rozcestník pro otázky badatelů a badatelek FLÚ směrem k rozvoji akademické integrity.

Cíl 1.2.a: Zvýšení povědomí o etice vědecké práce a publikační etice, T: 2024

Cíl 1.2.b: Příprava oficiálního stanoviska FLÚ k predátorským praktikám, T: 2023

1.3. Hodnocení a podpora Otevřené vědy

FLÚ bude prosazovat, aby se při hodnocení výsledků vědecké práce přihlíželo k principům Otevřené vědy. Na podporu principů otevřenosti může FLÚ vyhlásit udělení Ceny za Otevřenou vědu Filosofického ústavu AV ČR. Touto cestou ocení práci zaměstnanců a zaměstnankyň, kteří konkrétní významnou aktivitou či dlouhodobým působením přispívají k transparentnosti, reprodukovatelnosti a otevřenosti výzkumu realizovaného na FLÚ nebo rozvoji těchto principů jinak významně napomáhají. Ke kladně hodnoceným oblastem patří také otevřenost vůči veřejnosti (např. [program Otevřená věda AV ČR](#)).

Cíl 1.3.: Zavedení ceny za Otevřenou vědu FLÚ. T: 2023

2. Otevřený přístup k výsledkům výzkumu a FAIR datům

FLÚ usiluje o podporu publikování a vydávání v otevřeném režimu. Strategie Otevřené vědy na FLÚ také zdůrazňuje důležitost FAIR dat, která jsou klíčem ke zvýšení reprodukovatelnosti a transparentnosti vědy.

2.1. Publikování v Open Access režimu

FLÚ se zavazuje, že bude podporovat možnosti otevřeného přístupu, a vyzývá své badatele a badatelky, aby tyto možnosti plně využívali. Podporována bude především tzv. zelená cesta formou autoarchivace (ať již využitím stávající databáze ASEP či vytvořením obdobného repozitáře, kde bude možné v souladu s licenčními podmínkami nakladatelů zpřístupňovat plné texty v podobě post-peer-review; viz dále níže, 3.2). FLÚ bude dále podle svých možností podporovat tzv. diamantovou cestu (viz níže, 2.2), případně i cestu zlatou (viz níže, 3.3), vždy však se zohledněním své povinnosti uvážlivého a odpovědného nakládání s veřejnými prostředky.

Kontaktní místo pro Otevřenou vědu FLÚ slouží rovněž jako podpůrné místo pro oblast publikování v Open Access režimu.

Cíl 2.1.: Podle možností podporovat a rozvinout publikování v časopisech a nakladatelstvích, které podporují publikování v režimu Open Access, T: 2026

2.2. Vydávání v Open Access režimu

U časopisů vydávaných na pracovišti a v produkci Nakladatelství Filosofie či edičního oddělení OIKOYMENH bude FLÚ podporovat přechod na publikování s otevřeným přístupem. FLÚ jako vydavatel podporuje diamantovou cestu otevřeného přístupu. Informaci o otevřenosti časopisů budou redakce zřetelně uvádět na svých webových stránkách. Redakce FLÚ budou podporovány ve snaze o indexaci v [Directory of Open Access Journals \(DOAJ\)](#). Nakladatelství Filosofie bude podporováno ve snaze o indexaci v [Directory of Open Access Books \(DOAB\)](#).

Časopisy FLÚ a nakladatelství FLÚ budou pro účely rozvoje publikování v režimu Open Access využívat licencování publikovaných děl, která budou publikována pod jejich záštitou, pod některou z veřejných licencí [Creative Commons](#). Redakce časopisů a nakladatelství tuto skutečnost promítnou do svých nakladatelských smluv s autory a v publikační praxi jednotlivých časopisů včetně záznamu do metadat u samotného díla (společně s bibliografickými údaji o publikaci).

Cíl 2.2.a: Zajištění indexace časopisů FLÚ do databáze DOAJ. T: 2025

Cíl 2.2.b: Zajištění indexace nakladatelství FLÚ do databáze DOAB, T: 2025

2.3. FAIR Data

Veškerá vědecká data a metadata, jež badatelé a badatelky FLÚ vytvářejí při svém výzkumu, by s ohledem na podporu reprodukovatelnosti a transparentnosti vědy měla splňovat [FAIR standardy](#) (tj. jde o data, která jsou vyhledatelná, přístupná, interoperabilní a využitelná). Získaná data by měla být evidována prostřednictvím metadat v příslušném registru (např. nahrání metadat do databáze ASEP). Otevřenost dat je poté podporována v souladu s principem *“as open as possible, as closed as necessary”*.

Data vytvářená a zpřístupňovaná na FLÚ musí být opatřena podrobným metadatovým popisem. Pokud je to slučitelné s povahou datových sad, je vhodné používat etablované standardy ([TEI](#), [Dublin Core](#), [MARC](#)). Pro zpřístupňování metadat FLÚ doporučuje skrze databázi ASEP protokol [OAI-PMH](#).

Badatelé FLÚ by měli dbát na management výzkumných dat (Research Data Management) a měli by v rámci svých projektů vytvářet plán pro správu a uchování dat (Data Management Plan, DMP). Finanční prostředky na datový management je účelné plánovat do grantových žádostí všude tam, kde je to z povahy grantové výzvy nebo dle charakteru výzkumného projektu možné nebo potřebné. Kontaktní místo pro Otevřenou vědu FLÚ slouží jako podpůrné místo pro oblast FAIR dat.

Cíl 2.3.a: Zavedení celoustavního nástroje pro podporu tvorby DMP. T: 2026

Cíl 2.3.b: Zajištění podpory pro Datový stewardship, T: 2026

3. Infrastruktura Otevřené vědy

FLÚ vytváří pro své badatele a badatelky výzkumnou infrastrukturu, která nejenže umožní vytvářet špičkový výzkum, ale také plně podporuje Otevřenou vědu. FLÚ zajišťuje zdroje a služby, které badatelé a badatelky využívají pro dosažení nových poznatků nejen v humanitních vědách.

3.1. Metodický rámec

Kontaktní místo pro Otevřenou vědu FLÚ vytvoří metodické pokyny, které budou v souladu s interními, národními a mezinárodními předpisy tvořit regulační zázemí pro Otevřenou vědu. Vytvořen bude také „Manuál k otevřené vědě“, který bude sloužit jako zdroj základních informací o Otevřené vědě. Při tvorbě metodických pokynů bude FLÚ zohledňovat uznávané národní a mezinárodní iniciativy na poli Otevřené vědy.

Hlavní součástí regulačního rámce pro otevřený přístup na FLÚ tvoří směrnice č. 1/2022 upravující využívání, evidenci a určení dodatečné odměny pro zaměstnance v případě vytvoření předmětů chráněných právem duševního vlastnictví ve Filosofickém ústavu AV ČR, v. v. i. Tato směrnice bude v rámci implementace Strategie Otevřené vědy revidována a v případě potřeby upravena tak, aby byla v souladu s touto Strategii.

Širší metodický a regulační rámec je stanoven směrnicemi AV ČR, podmínkami poskytovatelů podpory, strategickými dokumenty RVVI a platnou legislativou České republiky, zejména v oblasti autorského práva.

Cíl 3.1.a: Revize směrnice č. 1/2022 v kontextu principů otevřené vědy, T: 2024

Cíl 3.1.b: Tvorba metodických podkladů a manuálu k Otevřené vědě, T: 2023

3.2. Repozitáře a identifikátory

FLÚ klade důraz na ukládání výstupů a výsledků v etablovaných publikačních a datových repozitářích a jejich opatřování perzistentními, globálními a unikátními identifikátory. FLÚ využívá službu Crossref pro identifikaci digitálních dokumentů z produkce redakcí časopisů a nakladatelství FLÚ.

Knihovna FLÚ bude nadále plnit klíčovou roli správce databáze ASEP. Využívány mohou být i další oborově specifické databáze, jako je např. LINDAT/CLARIAH-CZ. V případě absence alternativ FLÚ doporučuje používat služby a identifikátory repozitářů Open Science Framework nebo Zenodo.

V souladu s požadavky správce informačního systému vědy, výzkumu a inovací bude FLÚ od výzkumných pracovníků vyžadovat zřízení a udržování vědeckého identifikátoru ORCID. FLÚ doporučuje využívat i obdobné vědecké identifikátory (např. Publons či Scopus Author ID). FLÚ poskytne nezbytná data a součinnost pro zřízení vlastních bezplatných identifikátorů ve službách GRID a ROR.

Cíl 3.2.a: Zavedení osobního persistentního identifikátoru (ORCID) pro každého badatele FLÚ, T: 2023

Cíl 3.2.b: Zajišťovat podporu redakcím a Nakladatelství Filosofie v oblasti přidělování persistentních identifikátorům vydaným publikacím, T: 2024

3.3. Finanční zdroje

FLÚ bude Otevřenou vědu podporovat podle svých možností i po finanční stránce. FLÚ pokrývá náklady spojené se členstvím ve Crossref a s registrováním a udržováním DOI. FLÚ dále finančně podporuje provoz redakcí s diamantovým modelem publikování.

Zaměstnancům a zaměstnankyním FLÚ je rovněž k dispozici fond na podporu publikování v Open Access, který je financován v rámci projektu OP VVV „Rozvoj prostředí pro profesní růst pracovníků Filosofického ústavu AV ČR“. Po skončení tohoto projektu se bude FLÚ zabývat možnostmi vytvoření navazujícího finančního mechanismu pro podporu publikování v otevřeném režimu.

Tam, kde je to účelné a opodstatněné, mohou vědecké pracovnice a pracovníci FLÚ plánované poplatky spojené s publikováním v režimu Open Access (APC) promítnout do svých připravovaných projektových žádostí.

Cíl 3.3.a: Zajištění finančních nástrojů pro přechod z „uzavřené“ na Otevřenou vědu po roce 2022 včetně oblasti monografií, T: 2023

Cíl 3.3.b: Školení o APC pro projektovou podporu FLÚ a nastavení procesů pro sledování a plánování APC a FLÚ, T: 2024

Tento dokument vznikl jako součást projektu *Rozvoj prostředí pro profesní růst pracovníků Filosofického ústavu AV ČR*, reg. č. CZ.02.2.69/0.0/18_054/0014626, který je spolufinancován Evropskou unií.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Indikátory implementace strategie

Pilíř	Cíl	Sledované indikátory	Termín
Institucionální kultura Otevřené vědy	Cíl 1.1.a: Zajištění chodu kontaktního místa pro Otevřenou vědu.	Roční počet konzultací v oblasti Otevřené vědy	2026
	Cíl 1.1.b: Příprava a realizace vzdělávacích a komunikačních aktivit Otevřené vědy pro badatele FLÚ,	Počet vzdělávacích aktivit	2024
	Cíl 1.2.a: Zvýšení povědomí o publikační etice v souvislosti s Otevřenou vědou	Začlenění doporučení k predátorským časopisům do manuálů [ANO/NE]	2024
	Cíl 1.2.b: Příprava oficiálního stanoviska FLÚ k predátorským praktikám	Oficiální stanovisko FLÚ k predátorským praktikám [ANO/NE]	2023
	Cíl 1.3.: Zavedení Ceny za Otevřenou vědu FLÚ	Počet udělení cen za Otevřenou vědou Filosofického ústavu AV ČR	2023
Otevřený přístup k výsledkům výzkumu a FAIR datům	Cíl 2.1.: Podporovat a rozvinout publikování v OA časopisech a nakladatelstvích	Podíl otevřených publikací s afiliací k FLÚ vykázaných do RIV	2026
	Cíl 2.2.a: Zajištění indexace časopisů FLÚ do databáze Directory of Open Access Journals (DOAJ)	Počet časopisů indexovaných v DOAJ	2025
	Cíl 2.2.b: Zajištění indexace Nakladatelství Filosofia do databáze Directory of Open Access Books (DOAB)	Indexace Nakladatelství Filosofia v DOAB [ANO/NE]	2025
	Cíl 2.3.a: Zavedení celoustavního nástroje pro podporu tvorby DMP	Počet vytvořených DMP za pomoci vybraného nástroje	2026
	Cíl 2.3.b: Zajištění podpory pro Datový stewardship	Počet konzultací v oblasti správy dat	2026
Infrastruktura Otevřené vědy	Cíl 3.1.a: Revize směrnice č. 1/2022 v kontextu principů otevřené vědy	Úprava směrnice 1/2022 [ANO/NE]	2024
	Cíl 3.1.b: Tvorba metodických podkladů a manuálu k Otevřené vědě	Vytvoření metodických pokynů [ANO/NE]	2023
	Cíl 3.2.a: Zavedení osobního persistentního identifikátoru (ORCID) pro každého badatele FLÚ	Podíl badatelů, kteří mají propojen ORCID s ASEP	2023
	Cíl 3.2.c: Zajišťovat podporu redakcím a Nakladatelství Filosofia v oblasti přidělování persistentních identifikátorů vydaným publikacím	Procento publikací vydaných redakcemi a nakladatelství FLÚ, které mají přidělený DOI	2024
	Cíl 3.3.a: Zajištění finančních nástrojů pro přechod z „uzavřené“ na Otevřenou vědu po roce 2022 včetně oblasti monografií	Procento čerpání fondu na APC poplatky	2023
	Cíl 3.3.b: Školení o APC pro projektovou podporu a nastavení procesů pro sledování a plánování APC na FLÚ	Procento projektů s vyčleněnými náklady na APC	2024